

"זמרת הארץ לנו, הביאנו בפורים"

על פירות הארץ ותוצרת כחול לבן

הקדמה

אחד הרעיונות המרכזיים של חג השבועות הוא הבאת הביכורים. פירות הביכורים חייבים להיות מפירות הארץ, ולהימסר לכוהנים על ידי החקלאים בעלי האדמות. במהלך הבאת הביכורים אומר כל מביא ביכורים את "מקרא ביכורים", שהוא רצף פסוקים מספר דברים המתאר את מסעות עם ישראל, מימי אברהם אבינו ("לך-לך...") ועד החזרה לארץ בימי יהושע. הטקס מדגיש את הקשר בין האדם לארץ.

בחרנו להתמקד בקשר לארץ, בדגש על ההיבט של תוצרת ישראלית, לאו דווקא חקלאית. נבקש לעורר את תשומת לב התלמידים והתלמידות לכך שיש תוצרת מקומית, וישנה משמעות חברתית וכלכלית לפיתוח ושימור שלה.

מטרות

- 1 היכרות עם רעיון הביכורים והקשר שלו לארץ ישראל וייחודה.
- 2 לעורר תשומת לב לתעשייה הישראלית ולתוצר המקומי כחלק ממציאות החיים.
- 3 התנסות בלימוד עצמאי ממגוון מקורות.
- 4 לימוד מתוך טקסט חזותי.

ציוד דרוש

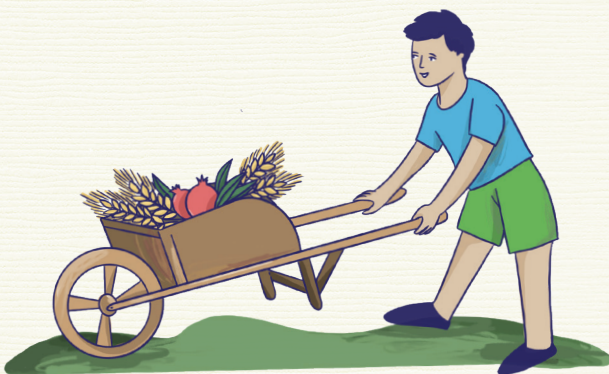

← דפי מקורות כמספר התלמידים

← דפי שירים

← תמונות מודפסות כמספר הקבוצות (לפחות)

← אמצעי שמע והקרנה - לכיתה ולקבוצות

מהלך השיעור

המלצה המערך מותאם לשיעור כפול. בכל אחד מחלקי השיעור מוצע מגוון מקורות. ניתן להתאים את השיעור לרמת הכיתה על-ידי בחירת מקור אחד בלבד מכל סוג (מקרא, שיר, תמונה, סרטון). אפשרות נוספת היא להפוך את דף המקורות למרכז למידה, על ידי התאמת דפי המקורות והשאלות לתחנות פעילות. התלמידים והתלמידות יתנסו במגוון משימות (על פי מסלול שהמורה תקבע מראש, ויבצעו שתיים או שלוש מהן לקראת דיון מסכם בכיתה). את משימת הסיכום אפשר לתת כמשימה אישית לשיעור בית, או להקדיש לה שיעור נפרד.

1. תרגיל פתיחה

נקריא ונשמיע את שירו של נתן אלתרמן "תוצרת הארץ" ונדגיש רק את הבית המרכזי.

תוצרת הארץ

מילים: נתן אלתרמן, לחן: שם-טוב לוי

לחלב, לחצץ, לעוגות, לריבה, לגבינה
מתוצרת הארץ!
אם רצית מתוק מסוכר לכבוד חג
לך לבחור
מתוצרת הארץ!
אם תרצה מר ממוות לטעום, אל תדאג
יש מרור
מתוצרת הארץ!
יש מכל הזמנים, יש מכל המינים
הב כוחות
לתוצרת הארץ!
אך שומעים יהודים ואינם מבינים
יש מוחות... מתוצרת הארץ!

אם כבד לבבכם כעופרת
אם אבלה בגופכם הנשמה
האזינו לשיר התוצרת
שאבו מתוכו נחמה
זה הדור דור ימות המשיח,
מנמנם ולקום מאחר.
הוא זקוק לנביא ומוכיח
ולפחות - לשעון מעורה.

לעורר אהבה וכבוד וחיבה
וקנאה
לתוצרת הארץ!

נשאל: מדוע חשוב לעורר אהבה, כבוד וחיבה לתוצרת הארץ?

2. משימה כיתתית - סקר תוצרת הארץ

מטרת המשימה היא למצוא, מהדברים הנמצאים בכיתה, לפחות שבעה דברים שונים שהם מתוצרת הארץ.

ביצוע סקר כיתתי

- ← נבקש מכל תלמידה ותלמיד לבדוק, מהדברים שיש בכיתה, מה מיוצר בארץ (נציע לבדוק תוויות של בגדים ונעליים, את הרכב ארוחת העשר, רהיטים, תיקים, מחברות, קלמרים).
- כל מוצר מתוצרת ישראלית יירשם על הלוח.
- ← לאחר הסקר נחלק את הרשימה לפי קטגוריות.
- ← נשאל: האם אפשר לאפיין מוצרים שהם מתוצרת הארץ?

נקרין סרטון - קישור לסרטון

נשאל

- Ⓜ האם אפשר לאפיין מוצרים שהם מתוצרת הארץ?
- Ⓜ אילו תוצרי תעשייה ישראלים יש לכם בבית?
- Ⓜ מדוע חשוב לשים לב לתוצרת המקומית (על פי הסרטון או ממסקנה אישית)?

נאמר

על-פי המסורת, ארץ ישראל התברכה בשבעת המינים (חיטה, שעורה, גפן, תאנה, רימון, זית ותמר) שנחשבים מיטב פירות הארץ.

- Ⓜ על פי מה שעלה בסקר, מהם הדברים שמתברכת בהם ארץ ישראל בימינו?

« דגש למורה במסגרת הדיון נבחר שבעה דברים ונסדר אותם על פי חשיבותם.

3. לימוד בחברותא

המקורות המקראיים מתמקדים בעבודת האדמה כביטוי לקשר לארץ, ובייחודיות של הארץ ופירותיה. חלק מן המקורות, (נספח א) נועדו להפנות את תשומת הלב של התלמידות והתלמידים לכך שארץ ישראל התברכה במגוון התוצרת שיש בה, וגם בעובדה שהמשאבים הקיימים בה דורשים מאמץ אנושי כדי ליהנות מהם.

סיכום במליאה

- Ⓜ חיטה, שהיא אחד הגידולים שנתברכה בהם ארץ ישראל, מחייבת מאמץ אנושי רב עד שניתן ליהנות ממנה (בצורת לחם לדוגמה). מדוע יש בזה ברכה? האם היינו מעדיפים שלחם יגדל על עצים אפוי ומוכן לאכילה?
- Ⓜ מה היה קורה אילו לא היו בארץ חקלאים ואילו לא היו מפעלי תעשייה?
- Ⓜ מה יקרה אם לא יקנו את המוצרים שמוצרים בישראל?

4. עבודה בקבוצות – שירי החג

כל קבוצה תקבל את מכתב בן-גוריון ושיר אחד לפחות (נספח ב) ותבקש לענות על השאלות.

שיח מסכם

- ← אילו נופים ומאפיינים אחרים של הארץ גיליתם בשיר? מדוע השירים מדגישים נופים ומאפיינים אלו?
- ← השירים מבטאים תחושה של גאווה ושל הכרת תודה. מי הדוברים? במה הם גאים?
- ← אילו רגשות מוסיף בן-גוריון על מה שעולה מן השירים?

5. משימת סיום בקבוצות

« המלצה למורה חשוב לדאוג לאמצעי הקרנה (טלפון, מחשב).

ננחה את התלמידים: לפניכם מספר קישורים לסרטונים שעוסקים בתעשייה הישראלית, ומאגר תמונות שעוסקות בחקלאות ישראלית, (נספח ג). שימו לב שבכל התמונות ישנה התייחסות גם למעשה ידי אדם. כל קבוצה תנתח סרטון ותמונה (לפחות אחד מכל סוג, אפשר ומומלץ יותר).

- 1 - קישור לסרטון
- 2 - קישור לסרטון
- 3 - קישור לסרטון

6. שיח מסכם במליאה

- ← הסרטונים מדברים על "גאווה ישראלית". במה יש להתגאות?
- ← מה אתם חשות וחשים כשספורטאי ישראלי זוכה במדליה, או כשמדענית ישראלית מקבלת פרס נובל?
- ← מדוע חשוב לנו לציין הישגים של ישראלים בתחומים שונים?
- ← דמיינו שאתן ואתם נמצאים עם אחד ההורים בחנות ויש באפשרותכם לקנות מוצר ישראלי (כמו בסרטון או בתמונות -מזגן או אולי פלדלת) או לחילופין מוצר דומה המיוצר בחו"ל. מה תמליצו? למה?

7. תוצר מסכם

- ← אפשרות א' כתבו, ציירו, צלמו פרסומת למוצר ישראלי. הקפידו להדגיש מדוע חשוב לדעת מהיכן מגיע המוצר.
- ← אפשרות ב' הוסיפו בית לאחד השירים מדף המקורות, שיהיה מותאם לתוצרת התעשייה הישראלית בימינו.

לימוד בחברותא

חג השבועות הוא אחד משלושת הרגלים. כל הרגלים מופיעים בתיאור משותף בספר שמות (פסח מופיע ראשון מכיוון שהוא החג הראשון לפי לוח השנה בתורה).

שְׁלֹשׁ רִגְלִים תִּחַג לִי בַשָּׁנָה:
אֶת־חַג הַמַּצּוֹת תִּשְׁמֹר שְׁבַע־יָמִים תֹּאכַל מַצּוֹת כַּאֲשֶׁר צִוִּיתְךָ לְמוֹעֵד חֹדֶשׁ הָאָבִיב כִּי־בּו יֵצְאֶת מִמִּצְרָיִם
וְלֹא־יֵרָאוּ פְּנֵי רִיָּקִים:
וְחַג הַקִּצִּיר בַּכּוֹרֵי מַעֲשֵׂיךָ אֲשֶׁר תִּזְרַע בַּשָּׂדֶה וְחַג הָאֶסֶף בְּצֵאת הַשָּׁנָה כַּאֲסַףְךָ אֶת־מַעֲשֵׂיךָ מִן־הַשָּׂדֶה:
(שמות כג, טו-טז)

- שאלות
- 1 על פי הפסוקים, חוגגים את פסח כדי לציין או לזכור את יציאת מצרים. מה הסיבה לחגיגה בשבועות ובסוכות?
 - 2 מה המשותף לשני החגים (שימו לב אילו מילים חוזרות על עצמן בשני החגים)?

מי שהביא ביכורים לבית המקדש נדרש לקרוא בקול רם את "מקרא ביכורים" - פסוקים המתארים את ההיסטוריה של העם היהודי.

ההקראה מתחילה במילים:
הַיּוֹם הַיּוֹם הַזֶּה אֱלֹהֶיךָ, כִּי־בָאתִי אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע ה' לְאַבְרָהָם לֵאמֹר לְתֶךָ לְנֹכַח
בְּשֵׁלֶב זֶה, הַכְהֵן לִקְרַתְךָ אֶת־סֹלֵת הַבִּיכּוּרִים, וְהָאָדָם מִמִּשְׁיַח אֶת־הַקְּרָאָה בְּמִלִּים:
הַיּוֹם הַיּוֹם הַזֶּה אֱלֹהֶיךָ, כִּי־בָאתִי אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע ה' לְאַבְרָהָם לֵאמֹר לְנֹכַח
אֲרָמִי אֲבִד אֲבִי וַיִּרְדַּ מִצְרַיִמָּה וַיִּגְדַּר שָׁם בְּמַתִּי מֵעֵץ וּמִסִּיִּים בְּמִלִּים: וַיִּבְאֲנוּ אֶל־הַמָּקוֹם הַזֶּה וַיִּתֵּן־לָנוּ
אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת, אֲרֶץ זָבַת חֶלֶב וּדְבָשׁ. וְעַתָּה הִנֵּה בָאתִי אֶת־רֵאשִׁית פְּרִי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־נָתַתָּה לִי ה':
(דברים כו, ג-ו)

- שאלות
- 1 מה מיוחד בפירות שהביאו למקדש?
 - 2 היכן גידלו אותם?
 - 3 שערן, מדוע מקפידים לתאר את ההגעה לארץ ישראל לפני שנותנים את הביכורים?

בספר דברים, פרק ח, פסוקים ז-י, מופיע אחד התיאורים המפורסמים של ארץ ישראל:

אֲרֶץ חֹטֵה וְשֹׁעֵרָה וְגִפְנֵן וְתַאֲנָה וְרַמּוֹן, אֲרֶץ זֵית שֶׁמֶן וְדָבָשׁ.
אֲרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְמַסְכַּנְתָּ תֹאכַל בָּהּ לֶחֶם, לֹא תַחֲסֹר כָּל־בָּהּ,
אֲרֶץ אֲשֶׁר אֲבָנֶיהָ בְּרֹזֶל וּמְהַרְרִיהָ תַחֲצֹב נְחֹשֶׁת.
[מסכנות = בעוני, במחסור]

- שאלות
- 1 מהו המיוחד בארץ ישראל לפי הפסוקים?
 - 2 מדוע 'אבני ברזל' והצורך לחצוב נחושת נכללים בתיאורי היתרונות של הארץ?

*התמקדו בחלק המסומן בשיר.

ביכורים

מילים: שמואל בס לחן: יואל ולבה

רָנַן [=זמר] עולה מקפר
מה שם מתמר וגז [=עולה ונעלם]?
עדר גולש מהר,
עָנָן פָּז, עָנָן פָּז.
מי זה שם נוהר לאט?

**היוגבים [איכרים] נושאים ממת [מתנה],
והכורמים נושאים שיר תודה
עם כל אנשי העבודה.**

**הנה עמל כפינו
אדמה נתנה מתן
הנה פרי בכורינו
פרי שדות כרמים וגן
בחג תירוש וזב.**

ארץ מגבול לגבול –
טנא רב פרי ויבול,
טנא עטור פרחים,
מעשה ידי אחים.
**תברך כל יד עובדה
מולדתי, שאי תודה!
ברוך גם עמק, הר וחוף-ים
אף כל אחי באשר הם שם.**

הנה עמל כפינו...

שאלות

- באילו ביטויים או תיאורים משתמש הכותב כדי לדבר על ארץ ישראל? ?
- השיר הוא שיר תודה (שימו לב לקטעים המודגשים). למי אומרים תודה? על מה? ?
- כיצד מביעים בשיר את הכרת התודה? ?
- למי צריך להגיד תודה בישראל בימינו? על מה? איך אפשר לעשות את זה? ?

סלינו על כתפינו

מילים: לוי קיפניס לחן: ידידיה אדמון

מה טבו מעגלינו, מה יפו הטורים! זמרת הארץ לנו, הבאנו בכורים.	שדינו וגנינו הבשילו יבולים, כרמינו, מקשותינו בכרו פרי הלולים[הבשילו פירות משובחים].	סלינו על כתפינו, ראשינו עטורים [=ער]; מקצות הארץ באנו, הבאנו בכורים.
מגולן, מגולן מבשו, מו הנגב, מו הנגב והירדן! פנו דרך לנו, בכורים אתנו, הה, הה, הה בתף, חלל בקליל!	תאנים, תאנים, תפוחים, ענבים, ענבים ושקדים – פנו דרך לנו, בכורים אתנו, הה, הה, הה בתף, חלל בקליל!	מיהודה, מיהודה, משומרון, מו העמק, מו העמק והגליל – פנו דרך לנו, בכורים אתנו, הה, הה, הה בתף, חלל בקליל!

- "פנו דרך לנו" – למי בדרך כלל מפנים את הדרך? מדוע מגיעה למביאי הביכורים קבלת פנים חגיגית? ?
- אילו אזורים בארץ מזכרים בשיר? מדוע מפרטים את האזורים השונים? ?
- חשבו גם על המנגינה של השיר. איזה רגש היא מעוררת? ?

שאלות

הקריה, כט' בסיוון תשי"ג

חברים יקרים בכרמי עין גדי,

קיבלתי בשמחה ובהודיה ביכורי תוצרתכם מעל חופי ים המלח. התיישבות צ. ה. ל. בעמק השדים – הוא ים המלח ...

עם פתיחת כביש סדום והיאחזות הנחלאים על גדות ים המלח – נפתח פרק חדש בתולדות המאבק הגדול שלנו במולדת, מאבק בפגעי הטבע שהשמו [=הפכו לשממה, למדבר, למקום שלא צומחים בו דברים] חלקים גדולים של ארצינו. בנצחונינו במאבק זה...תלוי כל עתידנו. ואשריכם [=כל הכבוד לכם] שניתן בידיכם אחד המשלטים המכריעים [=התפקידים החשובים] בשדה מלחמה זה.

בעבודה, במדע ובגבורת הרוח ננצח במאבק זה –

והביכורים אשר שלחתם הם ראשית הנצחון.

תחזקנה ידיכם

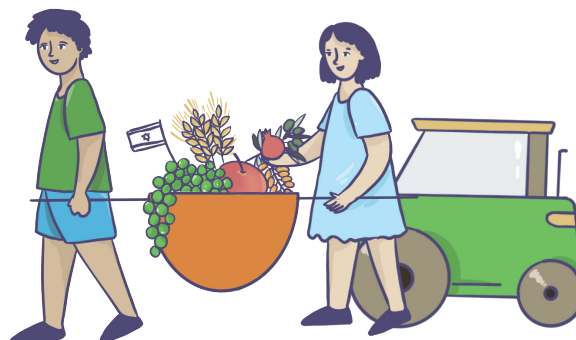
ד. בן-גוריון. שנת 1953

מה משמעות הביכורים עבור בן-גוריון? מדוע הביכורים הם ניצחון? ?

מדוע חשובה חקלאות ותעשייה ישראלית לפי בן-גוריון? אילו תחומים נוספים הוא מדגיש? ?

האם לדעתכן ולדעתכם גם מוסיקה, ספרות, קולנוע ואומנות הם יצירה ישראלית חשובה? ?

שאלות

חברת קנט – קרן לביטוח נזקי טבע בחקלאות בע"מ | דובי קלעי | "הופה, איזה דג שמן תפסתי!"

חברת קנט – קרן לביטוח נזקי טבע בחקלאות בע"מ | גיא שמואלי | מה זה אדום מבפנים ושמח מבחוץ?

חברת קנט – קרן לביטוח נזקי טבע בחקלאות בע"מ | שימי שיידר | אבל הכי כיף – לשתול פטרוזיליה בחווה אורגנית

חברת קנט – קרן לביטוח נזקי טבע בחקלאות בע"מ | יניב אזולאי | ולמיטיבי לכת: דיגר כותנה